

Heller Erik: A beszámíthatóság misztériuma. (A m. kir. Ferenc József-Tudományegyetem és a Rothermere-Alap támogatásával kiadja a m. kir. Ferenc József-Tudományegyetem Barátainak Egyesülete.) Szeged, 1940. 8-r., 24 lap.

A beszámíthatóság a lelki élet jelensége és így mint tudománynak, a lélektannak körébe tartozik. Ennek ellenére mégis azt látjuk, hogy a tudományok képviselői vagy nagyon keveset, vagy egyáltalában nem foglalkoznak ezzel a mindenki számára oly fontos kérdéssel. Mert a beszámíthatóság kérdésével úton-útfélen találkozunk, a jogászi, orvosi, teológiai, sőt a pedagógiai pályán is és ha ezen tudományok körében bárkinek is szüksége adódik, hogy e kérdésben állást foglaljon, kénytelen a jogtudomány és az elmeorvostudomány hézagos megállapításaival beérni. Ezek a tudományok pedig a problémának nem pozitív, hanem negatív oldalát érintik, nem írják körül a beszámíthatóság fogalmát, hanem megelégszenek avval, hogy a beszámíthatóságot kizáró okokat sorolják fel és így a kérdés lényegét nyitva hagyják az érdeklődő számára.

Ez a körülmény indította szerzőt, a szegedi, jelenleg kolozsvári Ferenc József-tudományegyetem kiváló jogtanárát arra, hogy rövid, de alapos tanulmány keretében hozzáférhetővé tegye mindenki számára ennek az elméletben és gyakorlatban egyaránt fontos problémának alapvető kérdéseit.

A beszámíthatóságról alkotott eddigi vélemények rövid ismertetése után rátrátér szerző saját beszámíthatósági tanának tárgyalására. Ennek lényege, hogy mikor beszámíthatóságról beszélünk, valamely cselekményt valamely személlyel hozunk összefüggésbe, tehát valamely cselekményt valamely személynek »beszámítunk«. Így a beszámíthatóság kérdésénél két, főkélekkel ismerkedünk meg: a cselekménnyel és a személlyel. További fontos kritériumok még: a jellem, lelki okozatosság, motívum, akaratelhatározás, ennek hiánya, lelki élmény stb., melyek mind lényeges körülményekként hatnak a beszámíthatóság megállapításánál. Külön tárgyalja szerző a siketnémák és elmebetegek beszámíthatóságának kérdését. Végül konklúzióként leszögezi, hogy a beszámíthatóság kérdésének vizsgálatánál a helyes ítélkezés a bírák, ügyvédek és orvosszakértők színvonalán múlik.

Szerző tanulmánya nekünk pedagógusoknak is igen értékes mérőeszközöket ad kezünkbe, melyekkel meg tudjuk mérni a gondjainkra bízott fiatalok lelki életében felmerülő problémákat és ezzel kapcsolatban külsőleg is jelentkező cselekedeteinek beszámíthatóságát. Ezért örömmel üdvözljük szerző tanulmányát és melegen ajánljuk minden magyar pedagógusnak figyelmébe.

Gyulai Tibor.

Prüfer Lános: A gyermekkori hazugság fajtái, okai és ellenszerei.

Fordította: *Székely Károly.* (Különnyomat a Kisdednevelés 1939. és 1940. évi LXIV. és LXV. évfolyamából.) Budapest, 1940. 8-r., 39 l.

A magyar nevelésügyi irodalom könyvtermésében mostanában ritkábbak lettek a fordítások. Vajjon tudatos jelenségről van-e szó és nevelésügyi íróink szándékosan nem ültetnek magyarra idegen műveket, mert egyre nő

azok száma, akik több nyelven beszélnek és eredetiben olvashatják a külföldi könyveket? Vagy talán napjaink egyik vezető eszméjének: a nacionalizmusnak a nevelésre vonatkoztatott formájával állunk szemben, hogy elsősorban a magunk kérdéseit vessük papírosra? Vagy egyszerűen egyik kiadó sem vállalja a fordítás közreadásának kockázatát? Bármelyik ok forogjon is fenn, nevelésügyi irodalmunknak nagy hiánya a fordítások elmaradása. Nem tudhatnak nálunk annyian németül, angolul és franciául — hogy csupán a nagy kultúrnépek nyelvét említsük —, hogy szükségünk ne lenne jó fordításokra. Az önmagunkra eszmélés sem válhatik olyan mértékűvé, hogy teljeseen elzárkózzunk a külföld nevelésügyének ilyesfajta hatásaitól. És kiadók üzletérdekei mellett is meg kell találnunk annak módját, hogy jelentős külföldi nevelésügyi írótakat megszólaltassunk magyar nyelven.

A *Kisdednevelés*-nek immár hagyományává vált, hogy neves külföldi könyvek fordításait hasábjain folytatólagosan megjelenteti és ezzel különnyomatban való közreadásukat is lehetővé teszi. Ezzel a ténykedésével saját szakterületén túlmenően nagy szolgálatot tesz az egyetemes magyar nevelésügynek. Az előttünk levő könyv fordítójának, *Székely Károlynak* nevelői gondolkodását és érzékét dicséri, hogy *Prüfer János*-nak, a családi nevelés legnevesebb német képviselőjének, ezt a remek kis értekezését választotta fordításra. Ez az írás valóságos iskolapéldája annak a művészetnek, hogyan kell egészen gyakorlati nevelési kérdést mélyen elméletileg megalapozni és mégis népszerűen, mindenki számára érthetően, megírni.

Mintegy lélektani alapvetésül a szerző először a gyermekkori hazugságok fajtáiról szól (3—15. l.). Az emlékezet csalódásai, a képzelet szülte hazugságok, a füllentés, a félelemből és szorultságból eredő védekező hazugságok, az önzetlen hazugságok, a megfontolt és megrögzött hazudozás, valamint a beteges hazudozás eseteit világítja meg találóan. A bölcselletei alapvetésnek nevezhető második részben az őszinteség eszméjének kifejtése következik (15—23. l.). Különösen megszívlelendő az a meggyőződés, hogy a neveléstan nem tekinthető csupán alkalmazott gyermek- és ifjúságlélektannak, hanem határozott erkölcsstani irányításra is szüksége van. A harmadik rész a kérdés neveléstani megoldását adja, amennyiben a gyermekkori hazugságok megelőzését és ellenszereit tárja elénk (23—38. l.). Az egyes pontok címe itt — amelyek egyúttal követendő szabályt is jelentenek — a következők: Adjunk jó példát! Tartsuk meg adott szavunkat! Ne faggassuk a gyermekeket! Legyen a szülők és gyermekeik viszonya bizalmas! Ne hűnyjunk szemet egyetlen hazugság fölött sem! Ápoljuk gyermekeink lelkiismeretét!

A fejtegetések értékét nagyban emeli annak a sok esetnek a leírása, amely mind a lélektani alapvető részben, mind a neveléstani fejezetben szemléletessé teszi a mondottakat. Helyénvaló a fordítónak néhány magyar vonatkozású betoldása is. Ez a kis füzet elsősorban szülők kezébe való, mert a leggyakoribb gyermeki hibák egyikében ad útmutató tanácsokat. A kisded-
 óvóban, népiskolában és középfokú iskolák alsó osztályaiban működő hiva-

tásos nevelők szintén sokat tanulhatnak belőle és szülői értekezleteken jóf hasznosítható, érdemleges anyagot meríthetnek soraiból. Külön ki kell emelnünk *Székelly Károly-nak* sohasem szolgálai, hanem mindig a lényegét visszaadó, gondos, magyaros fordítását.

Jankovits Miklós.

Rudolf Bode: *Leben und Erziehung.* 1939. 8-r., 43 lap.

Öt tanulmány: részben aforisztikus elmélkedések az étlettel és neveléssel kapcsolatos fogalmakról nemzetiszocialista alapon. Ezek: A lényeg, Aktivitás és passzivitás, Játék és nevelés, Feszültség és feloldás, Beszéd és beszédmozgás. Elgondolásának, tanításának központi irányelve a lelki ható erők, amelyek a cselekvő akarattal az életközeli magatartásban (*Haltung*) nyilatkoznak meg (12, 17). Fontos annak alapvető felismerése, hogy minden lelkeség külső megnyilatkozásának iránya mozgásban vagy mozgás által előidézett magatartásban jelentkezik. (37). Minden igazi aktivitásnak értelme az életerőnek csak fokozása lehet, nem pedig gyengítése (21). Az a kérdés, hogy a játékos magatartásból mennyit szabad és lehet az életbe átmenteni és milyen eszközökkel (22). Tárgyi és újszerű voltánál fogva különös figyelmet érdemel az utolsó értekezés: *Sprechen und Sprechbewegung*. Ebben utal rá, hogy a testi mozgás és a beszéd (beszélés) jellegzetes elemi megnyilatkozások, amelyek az életben összhanggá olvadnak. Ebből kiindulva megállapítja a szerves mozgásnak három főtörvényét, amelyek a hullám törvényébe foglalhatók össze (38—41).

Mint a mai német pedagógusok és írók általában, szerzőnk is élesen bírálja az uralkodó iskolarendszert: Az iskolázás első éveiben mindennek előtt a lelki hatóerők kifejlesztését kellene szorgalmazni, később is nem az ismeretek tömegére, hanem az akaratképzés elveinek alkalmazására kellene súlyt vetni (12). Itt egy népellenes hagyománnyal van dolgunk, a lélek mélyéig terjedő ellenállásokkal, amelyeknek letörését megnehezíti az, hogy kerek két évszázadon keresztül folyó beltenyésztés hihetetlenül megszilárdította (14). Hat »alapbelátásos« pontba sűríti azokat a követelményeket, amelyek segítségével a mai nevelést ki lehetne ragadni mechanikai üzemből és természetessé tenni (20). A nevelőknek az egyoldalú aktivitáshoz való ragaszkodása oka annak a sajátos huzavonának, amelyet a nevelés forradalmi újjáalakításával szemben tanúsítanak (15). Arra van szükség, hogy alaposan eltakarítsuk legalább 50 százalékát annak, amivel nyilvános iskoláink ma foglalkoznak és megbénítják a fiatalok lelki erejét. Nincs szükség fő- és melléktárgyak értelmetlen megkülönböztetésére (19). Az eddigi pedagógia végzetes tévedése, hogy nem ismerte fel kettős feladatát: az élőknek ápolását és azt, hogy a növendéket megtanítsa az élet forgatagában helytállni (26).

E tanulmányokban tág tér, szinte vezető szerep jut a testgyakorlatoknak. Ez különleges és kedvelt területe a szerzőnek, amellyel már előző munkáiban is foglalkozott: »*Leib und Seele in der Leibeserziehung*«, »*Bewegung und Gestaltung*«, »*Musik und Bewegung*«. A mai egyoldalúan beillesztett testnevelés — írja — nem felel meg a nemzetiszocialista neveléspolitikai cél-